

ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ У СОЦМЕРЕЖАХ В УМОВАХ СВІТОГЛЯДНОГО ВОЄННОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Екзистенційна, світоглядна сутність нинішньої війни Росії та України й відповідне загострення кризи світового порядку як нової фази *ціннісно-сислової* “кризи людства” (Е.Гуссерль) вимагає активного буттєвого самовизначення і від тих, хто безпосередньо перебуває у вирі цих подій, і від, здавалося б, “віддалених” свідків. Для українського ж загалу це означає повсякчасне перебування не просто у просторі неймовірно інтенсивного інформаційного обміну, а в осерді взаємовисвітлення, сполучення чи непримиренного зіткнення саме базових цінностей та смислів.

Ця взаємодія стає наскрізною й публічною - охоплює буквально всі вчинки та висловлювання, точиться й “всередині” їх — у *внутрішньому* спілкуванні. Це гранично утруднює вищезгадане самовизначення й водночас підвищує відповідальність особи. Зокрема, постають питання: як сполучити пряме й достеменне виявлення думки й волі, яке набуває характеру *вчинку* (це є імперативом сьогодення) та обережність згідно з принципом “не нашкодь”? І яким чином спілкування між носіями суттєво відмінних ціннісних настановлень, життєвих позицій може не провокувати безплідні конфлікти й відчуження, а навпаки, стати джерелом евристичних ідей та — що нині, мабуть, найважливіше - основою продуктивної *співдії*? Іншими словами, як ніколи загострюється проблема розбудови продуктивної *діалогічної взаємодії* як у вітчизняній громадянській спільноті (що має розвиватися саме як *соціум діалогу*), так і з іншими суб’єктами культурних та цивілізаційних інтенцій.

І ще одне гостре питання: чи можливий діалог з російською політичною нацією (разом з її прибічниками в Україні й світі), що нині постала колективним агентом тотальної агресії проти України та щодо сучасної цивілізації як такої? Наша відповідь є негативною: продуктивно взаємодіяти можуть лише *змістові* ціннісні настановлення, дії ж Росії у цій війні виявляють ціннісно-сислову *пустку*, нігілізм, поспіхом затулений муляжем “традиційних цінностей-скріп”. Позитивні й раціональні (бодай корисливі!) мотиви поступаються прагненню нищити, анігілювати *чужі* цінності разом з їх втіленнями та носіями. Тож спілкування з усіма, хто транслює ці *антиціннісні* інтенції колективної свідомості (або несвідомості!..) “руського миру”, чітко не протиставляючи свою світоглядну позицію діям власної держави і не визнаючи особистої відповідальності за ці дії, має обмежуватися висловленням наших нагальних вимог до РФ та, можливо, викриттям вищезгаданого справжнього сенсу її прагнень і дій.

Розбудова ж діалогічних стосунків у вітчизняному публічному просторі (який, утім, як зазначено, нині охоплює й суто особисте спілкування!) передбачає сприйняття іншої особи та себе як суб’єктів унікальних і водночас всезагально-

значущих “незамінних смислових позицій” (М.Бахтін). Тобто — як носіїв *індивідуальних культур* мислення, спілкування, поведінки, діяльності — особистістю у повному розумінні (пор. уявлення про особистість як суб’єкта культури у філософії ХХ ст.; у нашій науці його послідовно й змістово розвинув Г.О. Балл). Така презумпція у ставленні до партнера уможливорює справжній діалог як *діалог культур* і залучає співрозмовників до міжкультурного спілкування у “великому” просторі й часі культури світової.

Водночас таке ставлення до партнера формується у самому спілкуванні — мірою виникнення гострої зацікавленості його судженнями, способом думання, світогляду у цілому. Цей інтерес виникає за *відмінності* чужої точки зору на значущий предмет спілкування від моєї: інший цікавить як *інакший* і саме тому - дивний, незбагнений. Я маю досягнути те, чого “вільно потребую” (А.В. Ахутін), але що, очевидно, “невмістиме” у мою цілісну свідомість — чужу свідомість як інше ціле. І нинішня екзистенційно-воєнна ситуація лише гранично загострила цей самосуперечливий імператив діалогічної взаємодії.

Як же можна будувати й зберігати ту єдність, про яку нині часто говоримо і яку реально відчуваємо - але не як *тотожність* думок та почуттів, їх підкорення якомусь одному - бодай найшляхетнішому й найавторитетнішому! - уявленню про “проект Україна” у сучасному світі? Бо ж ідеться врешті-решт про те, щоб не тільки після перемоги, але вже зараз почати те свідоме й системне оновлення країни, нагальність якого є очевидною протягом усього її існування.

Вищеокреслене розуміння діалогу визначає деякі орієнтири поведінки у такому потужному середовищі трансляції й формування ідей, як сучасні соцмережі. Зокрема, продуктивними є настановлення: 1) на досягнення *своєрідності* точки зору співрозмовника всупереч прагненню ототожнити її з власною (провокованому природним прагненням до зовнішнього підкріплення своїх суджень, до емоційно-ціннісної солідарності), і відтак на: 2) якнайчіткіше визначення розбіжностей, протиріч між власною та чужою позицією, як таких, що відображають реальні буттєві проблеми й відтак мають стати основним предметом спілкування; 3) на блокування первинного емоційного відторгнення думок та оцінок, що суперечать власним, та зосередження на внутрішній логіці, аргументації співрозмовника; 4) на *продуктивний спір*, що має за мету принаймні прояснення позицій та сутності проблеми, а в ідеалі — те чи інше поєднання точок зору на предмет; такий спір передбачає передусім певну попередню згоду щодо сенсу основних уживаних понять та встановлення *правил* спілкування; 5) на конкретну *зверненість* кожного висловлювання у віртуальному просторі - як відповіді на репліку певного партнера (партнерів) та/або “запиту”, що своєю чергою вимагає відповіді; це передбачає, зокрема, змістову (а не лише емоційно-оцінну) реакцію на *кожну* тезу й аргумент опонента; 6) на одночасне досягнення, врахування “широкого” (у граничному розумінні — *всезагально-культурного, загальнолюдського*) контексту даного спілкування й відтак — на залучення до нього висловлювань, смислових позицій “віддалених” співрозмовників.